

BACCALURÉATS GÉNÉRAL ET TECHNOLOGIQUE

SESSION 2015

TAHITIEN

TOUTES SÉRIES

SÉRIE : L (LV2-LVA)

Durée de l'épreuve : 3 heures

Coefficient LV2 : 4

Coefficient LVA : 4

SÉRIES : ES / S

Durée de l'épreuve : 2 heures

Coefficient : 2

SÉRIES : STMG / ST2S

Durée de l'épreuve : 2 heures

Coefficient : 2

SÉRIES : STD2A / STI2D / STL

Durée de l'épreuve : 2 heures

Epreuve facultative

L'usage du dictionnaire et tout autre document n'est pas autorisé.

Barème appliqué pour la correction.

Compréhension	10 points
Expression	10 points

Attention : Le texte 3 ne concerne que la série : L-LV2/LVA

Dès que le sujet vous est remis, assurez-vous qu'il est complet.

Ce sujet comporte 6 pages numérotées de 1/6 à 6/6.

Tai'ora'a 1- Fare vāna'a, *Hei pua rii II*, « Huahine, 'o tei parau ato'a-hia 'o Mata'irea », fa'ati'ahia e Emile Hiro, 'api 132-134.

[...] I roto i te ārea matahiti tauatini 'e va'u hānere 'e hō'ē 'ahuru ma piti (1812), i tapae mai ai te mau mitionare peretāne mātāmua i Huahine 'e 'o Māhine tei fāri'i mai ia rātou.

'E i muri a'e, 'o 'ōna te hō'ē ta'ata itoito roa i te ha'aparare i te 'evaneria a te fatu i Huahine. 'Ua pāpetitohia 'oia e te tahi atu mau ta'ata nō te fenua iho, i te 'ahuru ma iva
5 (19) no tētepa matahiti tauatini 'e va'u hānere 'e hō'ē 'āhuru ma iva (1819).

I te reira mau mahana, 'ua 'iriti ihora Māhine i te ti'ara'a ari'i o Ta'aroari'i nō te fa'auta i ni'a ia Teri'itāria, te hō'ē fēti'i nōna ra.

'Aita roa 'o Ta'aroarii i māuruuru e hō'ē iti a'e ; 'e nō te riri i tōna metua tāne ia māhine, 'ua ho'i fa'ahou 'oia 'e te rahira'a o tona fēti'i i roto i te fa'aro'o tahito a te mau tupuna.

10 'Ua haere ratou i ni'a i te marae 'o Tiva, i te pae apato'a o Huahine, nō te ha'apāpū fa'ahou i te ha'apa'ora'a tahito.

Tei reira mau taime, i tae mai ai i Huahine, nā 'orometua a'o peretāne 'o Barff 'e 'o Lesplates tāne. 'Ua rahi roa atura te ta'ata i fāriu mai i roto i teie nei ha'apa'ora'a 'āpī.

Terā te 'ōpuara'a te mau teretetiano : e tinai roa i te fa'aro'o a te hui tupuna 'e te mau
15 peu tahito e rave-fa'ahou-hia ra e Ta'aroari'i mā.

E mea nā roto i te pūai teie nei ravera'a ; haere ana'e atura rātou i Tiva no te harura'a i te feiā i pe'e atu ia Ta'aroari'i.

'I roa'a mai teie nei mau ta'ata, 'ua tā'amuhia ihora tō rātou 'āvae i te taura 'e 'ua arata'ihia mai i Fare-Nui-Atea.

20 E mea nā ni'a ratou i te a'au i te haerera'a mai. 'Ua motumotu roa te 'āvae o teie mau ta'ata ; 'ua toretore noa te tua i te tā'irihia e te feiā arata'i.

I muri mai, 'ua fa'autu'ahia rātou e hāmani i te purumu, e hopu i te pu'a i roto i te miti, e ha'a i te tapa.

'Aita ho'i 'o Ta'aroari'i i mātau i teie mau 'ohipa teimaha, 'ua puta roa tona tino i te
25 to'eto'e 'aore re'a i maoro i muri iho, 'ua mate roa 'oia i te 'ahuru no Atopa matahiti 'e va'u hānere 'e piti 'ahuru ma ho'e (1821). [...]

Tai'ora'a 2 – Ministère de la Culture de Polynésie française, *Cahier du Patrimoine 1[Savoirs et Traditions]*, *Histoire et traditions de Huahine et Pora Pora, Puta tumu*, « Tō Māhine fa'aterera'a i te au e te fa'ati'ara'a i te ture i Huahine », Tahiti-novembre 2000, 'api 86.

[...] I muri iho i te pohera'a 'o Ta'aroari'i, e pe'ape'a rahi tei tupu i te fenua nei, te tāmā'i 'oti'a fenua e te tāviri mā'a.

E te mārō ra te tahi pae e hōpoi atu i te Hau i te tahi ari'i 'ē, mai (i) te tau 'ētenera'a ra.

'Ahari i te 'ētenera'a mau teie nei mau 'ino i te tupura'a, e feiā rahi te tāpārahia no te
5 tapu, e toto rahi te māni'i i te 'arora'a te tahi pae e te tahi pae. Teie nei rā, 'ua tāmārūhia te 'ā'au ō te hui ari'i 'e te 'evaneria ō te Hau, e 'ua parau marū atu te feiā i mārō mai 'ei hau, e, hau noa iho ra.

'Aita e māni'ira'a toto fa'ahou.

'Ia noa'a iā Māhine te hui ari'i ato'a (i) te 'ite, i tā te atua ture e te ha'apa'ora'a, e maita'i
10 ai te feiā mana e te ta'ata ri'i i te hau ō te 'Evaneria nei, 'ua fa'aau i te ture nō Huahine e nō Mai'ao iti, nō te rahi ō te hina'aro 'ia riro taua mau ture i fa'aauhia ra 'ei ture au maita'i i tō te fenua i te reira 'anotau.

Tai'ora'a 3 – Rui a Mapuhi, *Tutava*, « Ta'aroari'i », 1985, 'api 33.

TA'AROARI'I

A vai iho i to 'oe hoa iti ia tu'u atu i ni'a i tō menema

I teie pehepehe iti no te tiare tāfifi.

Te 'ite nei 'oe, 'aore ia vau i 'oto i teie mahana,

E nau topata-hupe noa ia teie.

Heura'a ta'o :

Tapanehi (rēni 9) : papa'ā

5 Ua ahiahi, o te taime teie o ta 'oe e au ana

I te fa'ata'a no te 'ori i te ta'ira'a o te tō'ere e o te vivo.

Na to 'oe na 'ana'anatae iti rahi, i ha'ape'epe'e i tō pareu,

I fa'a'oa'oa ato'a atu i te fatu.

I teie rā, ua fa'ahoaho teie rahira'a popou i teie mau tapanehi

10 I fāura mai na te ara, tei pāpū te ti'amāra'a o to ratou mau mana'o.

E fa'a'oroma'i ato'a ia teie nuna'a iti 'ata'ata

E aha na, te 'oa'oa, o te hara nui a'e ia teie ? [...]

I. MĀRAMARAMARA'A

✓ SERIES : ES /S / STMG / ST2S

A/ Tai'ora'a 1

1. 'O vai te ta'ata tei fāri'i mai i te mau mitionare peretāne mātāmua i Huahine ?
2. E aha tā na 'ohipa itoito i rave i Huahine ?
3. Nō te aha te i'oa 'o Ta'aroari'i i fa'ahitihia ai i te 'omuara'a o teie tai'ora'a ?
4. Nō te riri oTa'aroari'i, e aha te 'ohipa 'o tā na i rave ?
5. I muri iho, e aha te 'ōpuara'a a te mau teretetano ? Mea nāfea ?
6. 'O vai mā teie mau ta'ata tei haruhia ? E aha tā rātou utu'a ?
7. E aha te 'ohipa i tupu i teie tai'o mahana 10 no atopa 1821 ?

E/ Tai'ora'a 2

1. E aha te 'ohipa e tupu nei i ni'a i te fenua i te pohera'a 'o Ta'aroari'i ?
2. 'Ahiri teie mau 'ohipa i tupu i te tau 'etene, 'eaha te utu'a 'a te ta'ata ?
3. Mea nāfea te tupura'a te hau ? Nā vai i fa'atupu ?
4. E aha tā Mahine e rave i muri iho ia maita'i 'e ia hau noa te fenua nō Huahine ?

✓ SERIES : STD2A / STI2D / STL

A/ Tai'ora'a 1

1. 'O vai te ta'ata tei fāri'i mai i te mau mitionare peretāne mātāmua i Huahine ?
2. E aha tā na 'ohipa itoito i rave i Huahine ?
3. Nō te aha te i'oa 'o Ta'aroari'i i fa'ahitihia ai i te 'ōmuara'a o teie tai'ora'a ?
4. Nō te riri 'oTa'aroari'i, e aha te 'ohipa 'o tā na i rave ?
5. I muri iho, e aha te 'ōpuara'a a te mau teretetano ? Mea nāfea ?
6. 'O vai mā teie mau ta'ata tei haruhia ? E aha tā rātou utu'a ?
7. E aha te 'ohipa i tupu i teie tai'o mahana 10 no atopa 1821 ?
8. 'A huri mai 'ei reo farāni mai te rēni 5 'e tae atu i te rēni 13 « 'Ua pāpetitohia 'oia ... teie nei ha'apa'ora'a 'āpī. »

E/ Tai'ora'a 2

1. E aha te 'ohipa e tupu nei i ni'a i te fenua ?
2. Mea nāfea te tupura'a te hau ? Nā vai i fa'atupu ?
3. E aha tā Mahine e rave i muri iho ia maita'i 'e ia hau noa te fenua o Huahine ?

II. PĀPA'IRA'A

Les candidats des séries : ES / S / STMG / ST2S traiteront les sujets 1) et 2).

Les candidats des séries : STD2A / STI2D / STL traiteront un sujet au choix.

- 1) 'Ua rave 'o Ta'aroari'i i te tahi 'ohipa fifi mau nō terā tau. E aha tō 'oe mana'o i ni'a i teie taure'are'a 'e tāna 'ōpuara'a ? I teie mahana, tē vai ra teie huru ta'ata.
- 'A pāpa'i mai i te tahi hi'ora'a o tā 'oe i 'ite 'aore ra i ora 'ei 'ahuru mā pae a'e rēni.
- 2) 'A tātara mai na i te aura'a o teie 'īrava « Teie nei rā, 'ua tāmarūhia te 'ā'au ō te hui ari'i 'e te 'evaneria ō te Hau, e 'ua parau marū atu te feiā i mārō mai 'ei hau, e, hau noa iho ra. »
- 'A pāpa'i mai 'ei 'ahuru mā pae a'e rēni.

✓ SERIE L-LV2/LVA

I. MĀRAMARAMARA'A

A/ Tai'ora'a 1

1. 'O vai teie ta'ata 'o Mahine i te 'ōmuara'a o te tai'ora'a ?
2. No te aha te parau 'o Ta'aroari'i i 'itehia ai i 'ō nei ? E aha tō na tū'atira'a 'e 'o Mahine ?
3. I muri iho, e aha te 'ōpuara'a a te mau teretetano ? Mea nāfea ?
4. E aha te huru o te utu'a e fa'ahitihia ra ? 'O vai te fa'autu'ahia ?
5. E aha te 'ohipa i tupu i teie tai'o mahana 10 no atopa 1821 ?

E/ Tai'ora'a 2

1. E aha te 'ohipa e tupu nei i ni'a i te fenua i te pohera'a 'o Ta'aroari'i ?
2. 'Ahiri teie mau 'ohipa i tupu i te tau 'etene, e aha te utu'a 'a te ta'ata ?
3. Mea nāfea te tupura'a te hau ? Nā vai i fa'atupu ?
4. E aha tā Mahine e rave i muri iho ia maita'i 'e ia hau noa te fenua no Huahine ?

F/ Tai'ora'a 3

1. Nō vai teie menema e fa'ahitihia ra ?
2. E aha te tā'amura'a e vai ra i rotopū i te rohi pehe 'e teie ta'ata tei pohe ?
3. E aha te 'ohipa auhia e teie ta'ata ? E aha tō na huru ?
4. E aha te 'ohipa au-'ore-hia e teie mau tapanehi ? 'O vai mā rātou ?
5. E aha teie «hara nui» e fa'ahitihia ra e te rohi pehe ?

II. PĀPA'IRA'A

Les candidats L-LV2 traiteront uniquement la partie A/.

Seuls les candidats de L-LVA traiteront la partie A/ au choix et la partie E/.

A/ :

- 1) Tai'ora'a 1: 'Ua rave 'o Ta'aroari'i i te tahi 'ohipa fifi mau nō terā tau. E aha tō 'oe mana'o i ni'a i teie taure'are'a 'e tāna 'ōpuara'a ? I teie mahana, tē vai ra teie huru ta'ata.
 - 'A pāpa'i mai i te tahi hi'ora'a o tā 'oe i 'ite 'aore ra i ora 'ei piti 'ahuru a'e rēni.

- 2) Tai'ora'a 3 : I tō 'oe mana'o, e aha te tumu 'o Rui a Mapuhi i pāpa'i ai i teie pehepehe ?
 - 'A pāhono mai i teie uira'a mā te fa'a'ohipa i te mau hi'ora'a nō roto mai i te pehepehe 'e piti ahuru a'e rēni.

E/ :

'A pāpa'i mai te tahi pehepehe i ni'a i te tumu parau no te tahi ta'ata tei reva 'aore ra tei pohe.

- 'A fa'atura i te fa'anahora'a pāpa'i a te rohi pehe 'e o te pehepehe (toru 'āhe'e : maha 'irava/ hō'ē 'āhe'e + hō'ē upo'o parau).
- 'A pāpa'i mai e 'ahuru mā piti rēni.